

LA SALUT NO ES REDUEIX A L'ABSÈNCIA DE MALALTIA

Abel Mariné

Professor emèrit de nutrició i bromatologia. Facultat de Farmàcia. Campus de l'Alimentació. UB

Crisis i salut

Alguns experts i autoritats diuen que les coses ja no van tan malament i que comencem a sortir de la crisi o que, si més no, el pitjor ja ha passat i som a l'inici de la recuperació. Els que no entenem alguns misteris de l'economia no ho acabem de veure, sobretot si ens fixem en els més desvalguts (aturats, joves, gent gran), però desitgem que sigui així. Fa poc, Margaret Chan, directora general de l'OMS (Organització Mundial de la Salut), es referia als efectes negatius de la crisi sobre la salut i la nutrició de les persones afectades, no només dels països subdesenvolupats, sinó també dels països considerats rics, on hi ha molta gent pobre que, entre altres coses, corre el risc de, cada vegada més, menjar poc i malament. Chan recordava que s'ha de donar preferència als temes de salut per sobre dels interessos econòmics, cosa a tenir en compte si minven els recursos i s'ha de retallar, no gens fàcil per als que han de decidir-ho. L'obesitat és una manifestació de malnutrició, i està augmentant, sobretot la infantil, en els països de nivells econòmics baixos. A l'Àfrica, del 1990 al 2012 les criatures amb excés de pes han passat de 4 a 10 milions, i a escala mundial l'evolució és la mateixa. La Societat Espanyola d'Estudis de l'Obesitat ha cridat l'atenció sobre l'alta prevalença d'obesitat entre les persones amb discapacitat intel·lectual, problema que s'afegeix a una situació de dependència, amb tot el que això comporta per a les famílies, i més en temps de crisi.

PODRÍEM PENSAR QUE SITUACIONS com l'obesitat o la malnutrició, conseqüència, entre altres factors, de dificultats econòmiques, i altres déficits deguts a la crisi, s'haurien de traduir en indicadors globals de salut negatius. La paradoxa és que no sembla que sigui així, si més no pel que fa als "grans números". Gràcies al Consell Assessor de Salut Pública de Catalunya, he conegut l'article *Vida i mort durant la Gran Depressió*, publicat el 2009 per José A. Tapia i Ana V. Diez, de la Universitat de Michigan, a la revista americana *Proceedings of the National Academy of Sciences*. Durant aquesta depres-

N. VAN DEN BERG

Podríem pensar que els déficits deguts a la crisi s'haurien de traduir en indicadors globals de salut negatius. La paradoxa és que no sembla que sigui així, si més no pel que fa als "grans números"

sió, entorn la dècada del 1930 als Estats Units, reflectida magistralment a la novel·la *El raïm de la ira*, de John Steinbeck, i a la seva versió cinematogràfica, que va dirigir John Ford, la salut de la població no va disminuir sinó que va millorar. La mortalitat va baixar en gairebé tots els grups de població i es va incrementar, en canvi, els anys de creixement econòmic. L'única excepció, ben significativa, és la del suïcidi, que va augmentar. La seva conclusió és que, com ha succeït en altres moments històrics (al meu article *Racionament i dieta*, de gener d'aquest any, explicava que va passar el mateix al Regne Unit durant la Segona Guerra Mundial), la salut de la població tendeix a evolucionar millor durant les recessions que en els períodes d'expansió econòmica. Tapia i Diez suggereixen que l'estudi d'aquest

fenomen podria ajudar a establir polítiques de millora de la salut. El que es demostra, i a casa nostra passa el mateix, és que els sistemes de salut tenen una bona resiliència enfront de les dificultats.

L'ARTICLE ÉS RIGORÓS, i davant les dades no ens podem refugiar en la frase enginyosa que "l'estadística és l'art de dir mentides, però amb precisió". Sí que s'ha de tenir en compte, però, que la salut no es redueix a l'absència de malaltia. Com va definir-la l'any 1976 el Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, és aquella manera de viure que és autònoma, solidària i joiiosa, i durant la Gran Depressió, o ara i al nostre entorn, per a molts no és així. I no hem d'oblidar que en temps d'abundància sempre hem de viure i menjar amb moderació.